

М. П. КОРОЛЕНКО

**КВАЛІФІКАЦІЯ
УМИСНИХ ВБИВСТВ
ЗА ОБТЯЖУЮЧИХ ОБСТАВИН**

Київ
2004

ОСНОВНІ ВІДОМОСТІ

УДК 343.236.4
ББКХ 628.101.2
К 68

*Рекомендовано до друку
Вченою радою Інституту держави і права
ім. В.М. Корецького НАН України
(протокол № 11 від 18 листопада 2003 р.)*

Короленко М.П.

Кваліфікація умисних вбивств за обтяжуючих обставин. Монографія. — К.: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2004.
— 172 с.

ISBN 966-02-3181-4

На основі системного аналізу вітчизняних і зарубіжних досліджень, нормативно-правових актів досліджуються кримінально-правова і кримінологічна характеристики умисних вбивств за обтяжуючих обставин, їх історичні витоки, соціально-політичні, психофізичні та економічні корені. Висвітлюються шляхи протидії такому негативному антисоціальному явищу, як умисне позбавлення життя іншої людини. Вносяться пропозиції щодо вдосконалення норм Кримінального кодексу України, які передбачають відповідальність за умисні вбивства за обтяжуючих обставин. Особлива увага приділяється практичному застосуванню цих норм.

Для наукових працівників, викладачів, аспірантів і студентів юридичних вузів і факультетів, юристів-практиків.

Відповідальний редактор

доктор юридичних наук, професор **О.М. Костенко**

Рецензенти:

доктор юридичних наук, професор **В.В. Скибицький**

доктор юридичних наук, професор **Є.Л. Стрельцов**

ISBN 966-02-3181-4

ББКХ 628.101.2

© М.П. Короленко, 2004

ПЕРЕДМОВА

Відповідно до ст. 3 і 27 Конституції України людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю. Кожна людина має невід'ємне (абсолютне) право на життя. Обов'язок держави — захищати життя людини. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність.

Ці положення Конституції України відповідають загально визнаним принципам міжнародного права, що сформульовані у Загальній Декларації прав людини, Європейській Конвенції з прав людини, Міжнародному Пакті про громадянські та політичні права та ін. і закріплюють пріоритет загальнолюдських цінностей та положення про заборону свавільного позбавлення людини життя. Сучасна криміногенна ситуація в Україні характеризується зростанням злочинності, зокрема таких її проявів, як умисні посягання на життя людини. Статистичні дані свідчать, що кількість умисних вбивств зростає як на терені СРСР, так і в Україні. В 1956 р. в СРСР було зареєстровано 9 649 вбивств, а в 1991 р. — 25 437, в Росії за 1986—1995 рр. кількість вбивств зросла в 3,4 раза.

В Україні в 1972 р. було зареєстровано 1 577 вбивств, в 1992 р. — 3 679, а в 2000 р. — 4 034 вбивства. Однак значна їх частина залишилася нерозкритою, що свідчить про зростання латентності цих особливо тяжких злочинів.

Аналіз структури і динаміки вбивств дає підстави стверджувати, що нині умисні вбивства вчиняються з більшою жорстокістю і зухвалістю та набувають надзвичайно високого рівня організованості при підготовці до вчинення та укриття наслідків злочинів. Це призводить до суттєвого спотворення розуміння фактичних обставин і подальшої хибної юридичної оцінки діяння, негативно впливаючи на призначення справедливого покарання.

Правова охорона людини як найбільш важливої соціальної цінності від злочинних посягань забезпечується нормами Кримінального кодексу України 2001 р., яким встановлена найбільш сувора відповідальність за найтяжчий різновид злочину — умисне вбивство за обтяжуючих обставин (ч. 2 ст. 115 КК).

Особлива частина кримінального законодавства всіх країн світу починається нормами, що містять положення про відповідальність за умисне вбивство, тим самим на правовому рівні стверджується пріоритет загальнолюдських цінностей.

Проблема умисного вбивства взагалі й вбивства за обтяжуючих обставин потребує подальшого уточнення поняття вбивства та деталізацію ознак юридичних складів кваліфікованих вбивств; вироблення більш повних роз'яснень змісту обтяжуючих обставин, які суттєво впливають на кваліфікацію дій суб'єкта вбивства і на призначення законного та справедливого покарання; проведення більш точної класифікації обтяжуючих обставин умисного вбивства для уникнення можливих помилок в правозастосовчій діяльності, а в деяких випадках — можливих зловживань з боку працівників правоохоронних та правозастосовчих органів.

Зумовлено це тим, що постановлення судом законного вироку за фактом кваліфікованого вбивства вимагає проведення довгострокових та затратних оперативних і слідчих дій.

Іншою проблемою є те, що структура Особливої частини КК України, архітектоніка її норм при кваліфікації цих різновидів вбивств створюють ускладнення, пов'язані з конкуренцією кримінально-правових норм, кваліфікацією вбивств при співучасті тощо.

Наведені проблеми постійно досліджувалися відомими як вітчизняними, так і зарубіжними вченими-криміналістами. На Україні цією проблематикою займалися: Ю.В.Александров, П.П.Андрушко, М.І.Бажанов, В.О.Бурко, В.І.Борисов, В.О.Глушков, В.Т.Дзюба, П.В.Кобзаренко, М.Й.Коржанський, П.С.Матишевський, М.І.Мельник, В.О.Навроцький, В.Т.Нор, В.В.Скибицький, В.М.Смітєнко, В.В.Сташис, С.А.Тарарухін, Є.В.Фесенко, С.Д.Шапченко, С.С.Яценко, а в Російській Федерації: М.К.Аніянц, Ю.М.Антонян, С.В. Бородін, М.І.Загородніков, Н.Ф.Кузнєцова, Є.Ф.Побегайло, М.Д.Шаргородський.

Проте ці дослідження проводилися в іншій політико-правовій ситуації за умов соціалістичної системи права. Нове кримінальне законодавство України, яке має іншу філософську та концептуальну природу, вимагає дослідження проблем класифікації та кваліфікації умисних вбивств за обтяжуючих обставин на нових правових та наукових засадах.

Це насамперед стосується визначення поняття вбивства, об'єкта злочинів проти життя, з'ясування фактичних даних, які враховані при визначенні нових обтяжуючих обставин та в подальшому повинні бути враховані законодавцем при вдосконаленні кримінального законодавства. Розробка цієї проблеми позитивно впливатиме на правотворчу та правозастосовчу діяльність, сприятиме кращому розумінню механізму вчинення вбивства, в тому числі й кваліфікованого. Проблема полягає і в тому, що в Україні не проводилося монографічного дослідження, яке в комплексі охоплювало б проблему кримінальної відповідальності за умисне вбивство та його різновиди. Відсутні й роз'яснення Пленуму Верховного Суду України з питань кваліфікації вбивств за обтяжуючих обставин щодо нового законодавства. Окрім цього, навіть саме нове законодавство України про кримінальну відповідальність за посягання на життя людини має бути приведено у відповідність до норм міжнародного права щодо прав людини, а отже, вдосконалено архітектоніку відповідних кримінально-правових норм тощо.

